

PRELICE.

Prelice smo, o gospoje,
Vunu pitat došle k vami,
Da je date presti nami,
Ako meka jes u koje.

Vretena su duga od pedi,
Ka imamo i debela,
Glatka nam su motovjela,
Čim se lijepo pređa uredi.

Za na svrhu prije doći,
Pohitit se ne će drugo
Ne stojimo na njoj dužo,
Er trudimo u dni i u noći.

Na greben se najprije stavlja,
Jedno drugom vunu gladi,
Ter iz nutra meko vadi
Za osnovu vlas, ki valja,

Pak utaknu sred preslena,
Rat vretena vele hitra,
Njim vrtimo prije vitra,
Časom budu da predena.

Za tiem uzamnu motovila,
Njim mičemo sjemo tamo,
I svu pređu nam otamo,
Koja bude kako svila.

Kad vidite, naše dilo,
Ne ćete nas mnogo trudit,
I nas ćete same nudit,
Pređenje će bit vam milo.

Veće vuna da se ukaže,
O Vladike! što čekate?
Ne gledamo tojli plate,
Neg' priazni teći vaše.

Andrija Čubranović (1480.—1530.)

NARODNI MUZEJ U BEOGRADU.

Iza rata Narodni Muzej izašao je potpuno osakaćen od njegovih predratnih zbiraka. Jedva je ostao dvadeseti dio. Njegova zgrada je još za vreme rata porušena. Sada su zbirke Muzeja smeštene u jednoj privatnoj kući i guše se u teskobi. One nisu mogle biti ni razmeštene, zbog čega je pristup publike postao potpuno iluzoran.

Narodni Muzej ima prehistorisku zbirku,* zbirku klasičnih starina; zbirku srpskih i vizantskih starina i galeriju slika. Uz to numizmatičku i epigrafsku zbirku. Od stručnog osoblja su u Muzeju potpisani, kao upravnik Muzeja; jedan pomoćnik, koji drži prehistorički i klasički odeljak i jedan umetnički restaurator. Nu ni jedan od spomenute trojice ne pripada isključivo muzeju. Potpisani je redovan profesor Univerziteta; pomoćnik je profesor gimnazije, a restaurator je nastavnik crtanja u jednoj gimnaziji iz unutrašnjosti.

Program rada zamišljen je na širokoj osnovi: proučavanje spomenika (naročito srpskih) u i izvan Muzeja; snimanje (fotografijom, akvarelisanjem, crtežom i dr.) starih umetničkih spomenika (i izvan Muzeja); iskopavanja prehistoričkih, klasičnih, srpskih i vizantskih nalazišta; fresaka iz zapuštenih crkava; davanje podsticanja za zaštitu i

*) Sustav beogradskih muzeja posve je drukčiji no u Zagrebu. Dok se tamo n. pr. Etnografski Muzej luči od Narodnog Muzeja (u kojem su opet svrstane nekoje grupe, koje su u Zagrebu samostalno organizovane), u Zagrebu Hrvatski Narodni Muzej sadrži pod jednim vanjskim skupnim imenom redom 7 međusobno posve nezavisnih odjela. Uredništvo.

prikupljanje starina; publikovanje srpskih, prehistoriskih, klasičnih i pisanih spomenika.

U ovom pravcu je već mnogo urađeno. Potpuno su proučene i snimljene stare crkve u Gračanici, u Sopoćanima i u Petrovoj crkvi u Gjurgjevim Stupovima (kod Novog Pazara). Samo su delimično snimljene stare crkve u oblasti Tetova, Kičeva i Prilepa. Proučen je i lokalitet Stobi na ušću Crne Reke u Vardar. Naročito je aktivan rad bio na iskopavanjima. Otkopan je jedan prehistorički lokalitet kod Pečuja (kod sela Zoka), a tako isto i jedno prehistoričko nalazište blizu Velikog Bečkereka (kod Aradca). Otkopavana je i crkva Nemanjina »Sv. Bogorodica« u Toplici (kod Kuršumlja).

Preduzimani su različni koraci, da bi se zaštitili pojedini stari spomenici i da bi se mogle prikupiti starine.

Narodni Muzej počeo je izdavati naučne publikacije, koje treba da budu ogledalo naučnog rada u Muzeju. Iz serije »Srpskih Spomenika« izišla je već rasprava »Manastir Ravanica« od potpisanog. U štampi su »Starine (natpisi, zapisi i listine)« iz serije »Pisanih Spomenika«. Pripremaju se rasprave, koje će otvoriti serije »Antičkih« i »Prehistoriskih Spomenika«.

Zbirke Muzeja su prilično umnožene za poslednje tri godine. Naročito su bogatu zbirku u prehistoriskim objektima (skoro isključivo keramike) dala iskopavanja kod Pečuja i kod Bečkereka. Numizmatička zbirka je naročito obogaćena sa 62 komada rimskih zlatnika, koje je poklonilo Ministarstvo pošta i telegrafa. Otkup bogate zbirke antikvitetu g. Bogdanovića iz Prištine obogatio je zbirku klasičnih starina. Tu bi došla i jedna vrlo interesantna rimska stela, koja vodi poreklo iz Kostolca (stari Viminacium),

otkrivena od g. S. Trojanovića. Otkupljena je i jedna interesantna numizmatička zbirka antičkog, starog srpskog, bugarskog, vizantinskog, turskog i venecijanskog novca, kao i jedna zbirka starog srpskog novca. Galerija slika obogaćena je dvama portretima od Gjure Jakšića, jednom slikom od Danijela, jednim portretom od P. Gjurkovića, jednom slikom od N. Dimšića i većim brojem kopija majstora iz Renesanse i Baroka. Od modernih slikara Muzej je dobio na poklon dva rada V. Bukovca i jedan rad M. Milovanovića.

Lane je izradila jedna stručna komisija

»Zakon o muzejima i o zaštiti starina«*) na najmodernijoj osnovi, nu sudbina ovooga zakona ne izgleda mnogo ružičasta. Valjalo bi, da svi muzeji učine presiju na nadležne, kako bi se ovaj zakon izveo pred skupštinu. Bez zakona i bez zgrade Narodni Muzej u Beogradu će i dalje samo vegetirati.

Dr. Vlad. R. Petković.

*) Mnijenje zagrebačkih stručnih krugova razilazi se jedino u pitanju unutarne organizacije t. j. rasporedbe odjela i njihovog međusobnog odnošaja, perhorescirajući jednoga intendanta. — Uredništvo.

NJEŠTO PRIATELJEM I NEPRIATELJEM NAŠIH STARINAH.

. . . Sa svakom starinom, koja nam se utamani, ili iz domovine iznese, utamani se ili iznese jedan list iz naše dogodovštine; jedan svjedok slave ili prikora naših pradjedovah. Podertine, kipovi, povelje, novci i ostali raznovrstni ostanci slave, veličine ili prikora naših predjaha čine vezu medju sadašnjim i prošastim vremenom, medju nami i našimi pradjedovi. Po njih govori nam njihov duh, podbada nas k sličnim slavnim djelim, il nas odvratja od staze, na kojoj su njih prikori i sramota stigli. Bili dakle ostanci njihovi jedne ili druge vèrsti, treba, da su nam sveti i da ih s najvećjom brižljivošću od konačne propasti uzčuvamo radi naših pradjedovah, radi nas, radi našeg potomstva i radi naše povèstnice.

Historia prošastih vrèmenah bez spomenikah lišena je temeljah, koji ju sa sadašnjostju skapčaju; lišena je svojih najvèrojatnijih svèdokah, lišena je onog čarobnog utiska, koji tako uzhitno na sèrce čitatelja djeluje, kad, čitajuć starih dèla, ista dèla pred očima ima ili imati može, i nuz nje i njihove početnike u svoj si mašti (fantazii) predstaviti može.

Svi izobraženi narodi od najstarije do najnovije dobe čuvali su i čuvaju spomenike svoje prošastnosti kao najveću svetinju. »Sit apud te honor antiquitatis!« već je Plinio rekao. Nemojmo dakle mi Iliri i ostali Slajani sami neharti biti prama našim spomenikom već ih čuvajmo, kao što oni našu slavu čuvaju, ma s najvećjim požèrtvovanjem a »gloria non si va senza fatica« veli talianska poslovice, ili naški: bez truda nije slave. Narod, koji spomenike svoje davne slave neštjuje, neštjuje ni samog sebe, jerbo zabacuje ono, čim bi se dičiti i slaviti mogao; a koji sam sebe neštjuje, može li zahtevati, da ga drugi štiju? Narod, koji je sve spomenike svoje prošaste

slave izgubio i od njih se odtergao, nemože se ufati slavne budućnosti, ona bo na ovu uticati prestaje i tako malo po malo u onu tromost pada, koja je predhodnica njegove večne propasti.

Narodni ćemo museum ili bolje rekavši: »hram narodne slave« na skoro dobiti. Spremajmo i nesetni gibivi biserčić u njeđa; a negibive, osobito razvaline, čuvajmo kao oko u glavi; nemojmo ih i nespretnim popravljanjem gèrditi; jer ako ih nismo kadriu stališ njihove pèrvobitnosti staviti, a ono je bolje onakve ih uzčuvati, kako su na nas došli, nego li ih ružiti izrodicami najnovieđ ukusa, koji niti je gèrčki, niti rimski, a najmanje slavjanski.

Ja mislim, da bi najbolje učinili, kad bi na svaku staru slavjansku razvalinu sledeći nadpis zlatnimi pismeni stavili:

»Slavjanski narode! prouči u starih razvalinah svoju prošastnost, i iz nje ćeš cèrpiti nauku da dok slogu u svoj dom ne uvedeš, ne ćeš nikada ove uloge igrati, koja tvojoj veličini pripada i tvojem imenu odgovara«.

Kad bi, proučavajuć naše starine, samo jedinu ovu korist odatle cèrpili, i sloge se poprimili — onda bi nam one zaista najlepši plod za uzdarje naše harnosti prama njima donele. A zaisto, bratjo, ništa nam više nemanjka nego sloga, a nju bogme najvećma potrebujemo . . .

»Novine dalmatinske-hrvatsko-slavonske«, broj 57., u subotu 17. Sèrpnja 1847. Tečaj XIII. s. 225.)

Ivan Filipović,
Kopančanin.